

Industrial and Organizational Psychology. 2010. Vol. 3. № 2. P. 178–182.

18. White R.W. Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review*. 1959. Vol. 66(5). P. 297–333. URL: <http://dx.doi.org/10.1037/h0040934> (дата звернення: 26.12.2018).

19. Агаркова А.О. Формування професійно-етичної культури майбутніх лікарів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 ; Нац пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2011. 22 с.

20. Борбич Н.В. Формування соціальної компетентності студентів педагогічних коледжів як соціально-педагогічна проблема. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10(1). С. 166–170.

21. Булах І.Є., Пашенко В.В. Цілі медичної освіти як системно творчий елемент. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 78–84.

22. Гончаров С.З. Социальная компетентность личности: сущность, структура, критерии и значение. *Образование и наука*. 2004. № 2. С. 3–9.

23. Гончарова-Горяньська М.В. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2004. № 7–8. С. 71–74.

24. Гуменна І.Р. Комунікативна компетентність як одна із складових частин професійної культури майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2013. № 29. С. 42–45.

25. Докторович М.О. Соціальна компетентність як наукова проблема. *Психологія і суспільство*. 2009. № 3(37). С. 144–147.

26. Зарубінська І.Б. Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю : авто-

реф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2011. 39 с.

27. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Эксперимент и инновации в школе*. 2009. № 2. С. 7–14.

28. Кутузова О.Б. Социально-коммуникативная компетентность в профессиональной деятельности будущих медицинских работников. *Вестник Саратовского государственного технического университета*. 2012. № 1.1. С. 58–64.

29. Кульбашна Я.А. Значущість соціального складника у процесі формування професійної компетентності майбутніх стоматологів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. № 2. С. 76–81.

30. Мудрик А.К. Соціальний інтелект та соціальна компетентність. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 3. С. 4–6.

31. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових якостей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2017. 27 с.

32. Онищенко Г.І. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності майбутнього сімейного лікаря : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2008. 21 с.

33. Тимофієва М.П. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності майбутнього сімейного лікаря : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» ; Інститут психології ім. Г.С. Костюка. Київ, 2008. 24 с.

34. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 15–19.

УДК 159.922.2–057.875

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-1-41

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ СПРИЙМАННЯ НОВИН ІЗ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Лісневська А.О., к. психол. н., доцент кафедри
загальної, вікової та соціальної психології імені М.А. Скока
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Стаття присвячена проблемі збереження психологічної безпеки студентської молоді в умовах інформаційного суспільства. Розкрито, з яких каналів студенти отримують нові повідомлення та як часто вони споживають новини із засобів масової інформації (ЗМІ). Показано, що більшість студентів реагує на новини зі ЗМІ підвищенням відчуття небезпеки, що позначається на їхньому емоційному стані та на їхніх уявленнях про перспективи власної життєдіяльності. Загалом доведено, що до підвищення відчуття небезпеки після сприймання новин зі ЗМІ схильні студенти, які відзначаються особистісною тривожністю та які активно споживають новини із різних ЗМІ, а потім багатократно обговорюють їх у своєму безпосередньому соціальному оточенні.

Ключові слова: інформаційний простір, засоби масової інформації, новини, психологічна безпека особистості, ситуативна тривожність, особистісна тривожність.

Лисневская А.А. ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ В КОНТЕКСТЕ ВОСПРИЯТИЯ НОВОСТЕЙ ИЗ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Статья посвящена проблеме сохранения психологической безопасности студенческой молодежи в условиях информационного общества. Раскрыто, из каких каналов студенты получают новые сообщения

и как часто они потребляют новости из средств массовой информации (СМИ). Показано, что подавляющее большинство студентов реагирует на новости из СМИ повышением ощущения опасности, что сказывается на их эмоциональном состоянии и на их представлениях о перспективах собственной жизнедеятельности. В целом доказано, что к повышению ощущения опасности после восприятия новостей из СМИ склонны студенты, которые отличаются личностной тревожностью, которые активно потребляют новости из разных СМИ, а затем многократно обсуждают их в своем непосредственном социальном окружении.

Ключевые слова: информационное пространство, средства массовой информации, новости, психологическая безопасность личности, ситуативная тревожность, личностная тревожность.

Lisnevskaya A.O. PSYCHOLOGICAL SAFETY OF STUDENT YOUTH IN THE CONTEXT OF USING NEWS FROM THE MEDIA

The article is devoted to the preservation of the student youth's psychological safety in the conditions of information society. It is revealed where students receive new messages from and how often they use news from the media. It has been established that the main channels for getting new information for students are Internet news sites and the closest social environment (family, friends). In addition, television is widely used as a source of new messages among students. At the same time, a wide social environment (social networking users, classmates, colleagues) is also a source of new messages, but doesn't have high trust among students. In general, students are either very often or very rarely turn to the media for new messages. It has been shown that the vast majority of students respond to news from the media by raising their sense of danger, which affects their emotional state and their perceptions of the prospects of their own lives. It has been found out that an increase in the sense of danger is accompanied by anxiety state, which is subjectively experienced as tension, anxiety, nervousness. If students tend to react with anxiety to a wide range of life situations, then the feeling of danger will rise and last longer. In general, it has been proved that those students who are characterized by personal anxiety, who actively use news from various media and then repeatedly discuss them in their immediate social environment tend to increase their sense of danger after perceiving news from the media. As a result, emotional infection occurs among the participants of the discussion, a joint assessment of the event is formed and the criticality regarding the received information decreases. And if different media cover events in a given perspective and hold similar opinions about them, and if these thoughts are common among the immediate environment of a person, students begin to perceive the news as being true and not subject to doubt. It is natural that this leads to students' deeper feelings and fantasies that they or their family can get into trouble and, consequently, all that affects their perceptions of danger.

Key words: information space, mass media, news, psychological safety of the personalty, situational anxiety, personal anxiety.

Постановка проблеми. Умови існування інформаційного суспільства передбачають швидке поширення інформації серед громадян. Виступаючи посередниками між різними соціальними групами і дійсностію ЗМІ часто стають для людей єдиним джерелом отримання нової інформації про те, що відбувається в світі, країні, регіоні проживання. Звертаючись до ЗМІ, люди розраховують на більш-менш достовірне висвітлення подій. Водночас ЗМІ подають повідомлення відповідно до технічної специфіки їх функціонування та низки критеріїв, за якими журналісти оцінюють, чи варта та або інша подія того, щоб стати новиною (наявність головного героя, зв'язок з відомими людьми, боротьба інтересів, несподіваність, міра відхилення від загальноприйнятих норм, правдоподібність, стислість, значущість тощо) [5; 8]. Це призводить до того, що ЗМІ підсилюють драматизм подій, загострюють конфлікти, які містяться в них, транслують аудиторії сильні емоції. Такі технології мас-медіа, як прямі ефіри, «миттєвість» надходження повідомлень в інформаційний простір, призвели до того, що аудиторія стає більш

чутливою до повідомлень, які надходять зі ЗМІ, та схильна більш глибоко переживати ті події, що висвітлюються в них. Все це може призводити до порушення психологічної безпеки як окремої особистості, так і всього суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологічна безпека особистості – складне соціально-психологічне явище. Воно визначається як базове переживання захищеності, що забезпечує цілісність особистості як активного соціального суб'єкта [3], здатність зберігати сталість у середовищі з мінливими параметрами [1], захищати життєво важливі інтереси особистості від внутрішніх і зовнішніх загроз [2], будувати своє життя в контексті єдності з навколишньою дійсністю [6]. Водночас психологічна безпека особистості є специфічною мірою стабільності психічного стану людини. Вона постає як мобілізатор ресурсів психіки людини в екстремальних ситуаціях, в умовах невизначеності й нестабільності [4]. Саме цей аспект психологічної безпеки особистості становить особливий інтерес у вивченні життєдіяльності людини в умовах інформаційного суспільства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Українські науковці, передусім співробітники Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, вивчають деструктивні впливи ЗМІ на психіку людини в контексті явища медіа-травми. Медіа-травма визначається ними як окремий вид психотравматизації в інформаційному суспільстві, джерелом якого є діяльність ЗМІ, коли порушуються функції і цілісність психіки, почуття безпеки індивіда і натомість виникають почуття тривоги, жаху, безсилля. Є певні наукові розвідки, в яких розкрито, як ЗМІ впливають на психіку людини. Так, В. Шебанова розкриває зміни в емоційній сфері студентів, які виникають внаслідок сприймання новин зі ЗМІ. О. Плетка окреслює механізм вторинної травматизації психіки людини повідомленнями із мас-медіа [7]. Водночас бракує інформації про те, як сприймання новин зі ЗМІ позначається на психологічній безпеці особистості. Оскільки найбільш сприйнятливою до різних впливів суспільства є студентська молодь, було вирішено дослідити: звідки студенти отримують новини та як це позначається на безпеці їхньої особистості, а також які психічні властивості є найбільше пов'язаними з психологічною безпекою особистості в медіа-середовищі.

Мета статті – розкрити, з яких каналів (формальних і неформальних) студенти дізнаються про новини, як часто вони звертаються до них, та визначити ті психічні властивості, які сприяють збереженню або порушенню психологічної безпеки студентів після сприймання новин зі ЗМІ.

Методика та організація дослідження. У дослідженні взяли участь студенти 3-го–6-го курсів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (n=120). Для того щоб з'ясувати, з яких каналів студентська молодь отримує новини, наскільки вони є інформативними для неї і наскільки вона їм довіряє, як часто вона звертається до ЗМІ для отримання новин, була розроблена спеціальна експрес-анкета. Для того щоб розкрити зміни, які відбуваються в емоційній сфері студентів після сприймання новин зі ЗМІ, була використана Шкала ситуативної тривожності Ч. Спілбергера і Ю. Ханіна. Крім того, студентів просили дати відповідь на запитання: «Чи підвищується у Вас відчуття небезпеки після того, як Ви дізналися про новини зі ЗМІ?» за допомогою 10-бальної градуальної шкали, де 1 – «ні, відчуття небезпеки не змінюється» та 10 – «так, відчуття небезпеки зашкалює». Для визначення особистісних властивостей студентської молоді, її глибинних уявлень про

світ і про себе, стратегій копінг-поведінки в стресових ситуаціях були використані Індивідуально-типологічний опитувальник Л. Собчик, методика «Шкала базисних переконань особистості» (адаптація М. Падун і А. Котельникової) та методика «Копінг-поведінка в стресових ситуаціях» С. Нормана, Д. Ендлера, Д. Джеймса, М. Паркера.

Виклад основного матеріалу. Аналіз відповідей студентів на запитання: «Чи підвищується у Вас відчуття небезпеки після того, як Ви дізналися про новини зі ЗМІ?» свідчить про те, що лише в 17,5% опитаних респондентів, як правило, не підвищується відчуття небезпеки після сприймання новин зі ЗМІ порівняно з іншими 82,5% респондентів. Усі респонденти були розділені на три групи залежно від рівня відчуття небезпеки: низький (1–3 бали), середній (4–5 балів), високий (6–9 балів). Надалі аналіз результатів було здійснено через порівняння відповідей студентів цих трьох груп, що дало змогу розкрити тенденції щодо отримання ними новин із різних каналів та їхнього емоційного реагування на них.

На запитання: «Які канали інформації є для Вас джерелом отримання новин?» можна було обрати декілька варіантів відповіді. Виявлено, що незалежно від того, чи змінюється у студентів відчуття небезпеки після сприймання новин, чи ні, вони віддають перевагу одним і тим же каналам отримання нових повідомлень. Так, більшість опитаних студентів отримують новини через соціальні мережі (84,2%), сім'ю (69,2%), друзів (68,3%), сайти новин в Інтернет (67,5%). Менше половини опитаних студентів звертаються до таких каналів, як телебачення (45,8%), одногрупники (42,5%), колеги по роботі (12,5%), преса (13,3%), випадкове оточення (12,5%), радіо (11,7%). Аналіз відсоткових співвідношень по всіх трьох групах студентів дав змогу розкрити особливості вибору студентами кожної групи каналів отримання новин.

Результати відповідей кожної групи студентів щодо частоти їх звернення за новинами до різних каналів наведено в таблиці 1.

Встановлено, що студенти з високим рівнем відчуття небезпеки частіше звертаються до телебачення і радіо для отримання нових повідомлень, ніж студенти двох інших груп. Але так само, як і інша студентська молодь, вони орієнтовані передусім на отримання новин через Інтернет, а саме від інших користувачів соціальних мереж та через сайти новин. Отже, вони дізнаються про новини переважно з тих ЗМІ, які використовують різні аудіо- й аудіовізуальні засоби, що може впливати

Таблиця 1

Частота звернення до різних каналів студентів із низьким, середнім та високим рівнями відчуття небезпеки (у % всередині кожної групи студентів)

Канали інформації	Студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки	Студенти з середнім рівнем відчуття небезпеки	Студенти з високим рівнем відчуття небезпеки
сім'я	63,2	71,1	72,7
друзі	65,8	84,2	59,1
одногрупники	36,8	52,6	40,9
колеги по роботі	15,8	21,1	2,3
випадкове оточення	13,2	7,9	15,9
газети, журнали	23,7	10,5	6,8
радіо	5,3	10,5	18,2
телебачення	39,5	39,5	56,8
сайти новин в Інтернет	63,2	73,7	65,9
соціальні мережі	76,3	86,6	88,6

Таблиця 2

Оцінка студентами з низьким, середнім та високим рівнями відчуття небезпеки інформативності різних каналів та своєї довіри до них (середні рангові значення окремо для кожної групи)

Канали інформації	Інформативність різних каналів інформації			Довіра до різних каналів інформації		
	Студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки	Студенти з середнім рівнем відчуття небезпеки	Студенти з високим рівнем відчуття небезпеки	Студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки	Студенти з середнім рівнем відчуття небезпеки	Студенти з високим рівнем відчуття небезпеки
сім'я	2,7	3,3	2,6	1,3	2,0	1,8
друзі	3,3	2,8	2,9	2,4	2,3	2,6
одногрупники	3,9	4,2	3,8	3,6	3,6	3,8
колеги по роботі	4,1	3,9	3,7	4,3	3,9	4,1
випадкове оточення	5,2	3,0	6,3	5,7	3,5	6,4
газети, журнали	3,4	3,7	4,0	3,6	5,0	4,0
радіо	4,0	5,0	4,1	4,0	4,5	3,1
телебачення	2,1	2,8	2,9	3,1	3,1	2,8
сайти новин в Інтернеті	2,0	2,3	2,6	2,7	2,8	2,5
соціальні мережі	2,4	2,2	2,1	3,3	3,6	3,3

на їхні емоції, почуття, оцінювання ними інформації. Також студенти цієї групи отримують багато новин від безпосереднього соціального оточення (члени сім'ї, друзі, одногрупники). Навіть випадкове оточення час від часу стає джерелом новин для студентів цієї групи. Отже, близькість зв'язків із соціальним оточенням також може позначатися на сприйманні й оцінці студентами цієї групи нових повідомлень.

Студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки загалом менш активні в отриманні новин із різних каналів, ніж студенти двох

інших груп. Вони рідше звертаються як до традиційних ЗМІ, так і до свого безпосереднього соціального оточення для отримання нових повідомлень. Хоча так само, як і для студентів інших груп, основним джерелом новин для них є соціальні мережі, сім'я, друзі, сайти новин в Інтернеті. Єдина відмінність – вони трохи частіше звертаються до друкованих видань, ніж студенти двох інших груп. Але оскільки преса не є популярним ЗМІ серед студентської молоді, навряд чи можна припустити, що це суттєво впливає на їхню обізнаність у подіях.

Таблиця 3

Частота звернення до різних ЗМІ студентів із низьким, середнім та високим рівнями відчуття небезпеки (у % для кожної групи окремо)

Частота звернення до ЗМІ	Студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки	Студенти з середнім рівнем відчуття небезпеки	Студенти з високим рівнем відчуття небезпеки
надто рідко (рідше ніж один раз на тиждень)	42,1	18,4	15,9
один-два рази на тиждень	13,1	39,5	31,8
три-чотири рази на тиждень	7,9	7,9	18,2
майже щодня	31,6	21,1	22,7
по кілька разів на день	5,3	13,1	11,4

Можливо, через те, що їхнє безпосереднє соціальне оточення регулярно не поширює нові повідомлення, зростає роль випадкового оточення як джерела новин для студентів цієї групи.

Нарешті, студенти з середнім рівнем відчуття небезпеки посідають проміжне положення між студентами двох інших груп за специфікою звернення до різних каналів інформації. Так само, як і студенти з високим рівнем відчуття небезпеки, вони активно отримують новини від свого безпосереднього соціального оточення (друзі, сім'я, одногрупники, колеги по роботі). Водночас вони рідше звертаються за інформацією до таких традиційних ЗМІ, як телебачення і радіо, що наближує їх до студентів із низьким рівнем відчуття небезпеки. Так само, як й інша студентська молодь, студенти цієї групи отримують нові повідомлення передусім від інших користувачів соціальних мереж та через сайти новин в Інтернеті. На наш погляд, така специфіка в отриманні новин може призводити як до певної обізнаності в подіях, які відбулися або відбуваються, так і до більш емоційного та менш критичного ставлення до новин через те, що оцінка нових повідомлень викривлюється значущістю зв'язків із соціальним оточенням.

Коли респондентам було запропоновано прорангувати обрані ними канали інформації за критерієм інформативності, було виявлено, що для студентів усіх трьох груп найбільш інформативними каналами є соціальні мережі, сайти новин в Інтернеті, телебачення, сім'я, друзі, найменш інформативними – радіо, випадкове оточення. Коли респонденти прорангували обрані ними канали інформації залежно від того, наскільки вони схильні їм довіряти, було встановлено, що у студентів усіх трьох груп найбільшою довірою користуються такі канали, як сім'я, друзі, сайти новин в Інтернеті, телебачення, найменшою довірою – преса. Цікаво, що студенти всіх трьох груп помірно дові-

ряють повідомленням, які надходять із соціальних мереж та від одногрупників. Отримані результати представлено в таблиці 2.

Відповідаючи на запитання: «Як часто Ви звертаєтесь до ЗМІ, щоб дізнатися про новини?», студенти трьох груп продемонстрували полярність щодо регулярності отримання новин: вони або дуже рідко (не частіше, ніж один-два рази на тиждень), або дуже часто (щодня, а то й по кілька разів на день) звертаються до ЗМІ за новими повідомленнями. І хоча не було виявлено значних відмінностей у частоті звернення до ЗМІ між студентами трьох груп, студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки звертаються за новинами до ЗМІ все ж дещо рідше, ніж студенти двох інших груп (таблиця 3).

Отже, студенти всіх трьох груп перебувають на перетині різних інформаційних потоків, але основним джерелом надходження інформації про події у світі та регіоні проживання для них є сайти новин в Інтернеті і найближче соціальне оточення (сім'я, друзі), з яким вони мають усталені стосунки та спільні інтереси. Більш широке соціальне оточення (користувачі соціальних мереж, одногрупники, колеги по роботі, випадкове оточення) також є джерелом нових повідомлень, але його вага в загальному потоці отримання новин є незначною хоча б через те, що інформація, яка надходить від нього, користується невисокою довірою серед студентів. Встановлено, що студенти трьох груп дещо рідше порівняно із сайтами новин в Інтернеті дізнаються про новини через телебачення, проте висока довіра до повідомлень телебачення свідчить про впливовість цього ЗМІ у студентському середовищі. Водночас преса і радіо є такими ЗМІ, до яких студенти не тільки рідко звертаються за новинами, але й які не користуються особливою довірою серед студентів.

Аналіз частоти звернення студентів трьох груп до різних каналів отримання

новин вказує на те, що загальний інформаційний потік у студентів із високим та середнім рівнями відчуття небезпеки є насиченішим, а можливо, й хаотичнішим, ніж у студентів із низьким рівнем відчуття небезпеки. Це пов'язано з тим, що студенти цих двох груп більш активні в отриманні нових повідомлень із різних каналів і дещо частіше дізнаються про новини через ЗМІ, ніж студенти з низьким рівнем відчуття небезпеки. Водночас була виявлена специфіка в отриманні нових повідомлень студентами цих двох груп: якщо студенти з високим рівнем відчуття небезпеки більше орієнтуються на ЗМІ як на джерело новин, то студенти із середнім рівнем – на своє соціальне оточення.

З метою виявлення найбільш значущих психічних властивостей, які зумовлюють підвищення відчуття небезпеки у студентів після сприймання новин, було здійснено регресійний аналіз, де залежною змінною виступало відчуття небезпеки після сприймання новин, а незалежними – ситуативна тривожність, різні індивідуально-типологічні властивості, базисні переконання та стратегії копінг-поведінки особистості. У процесі застосування покрокової множинної регресії ($R^2 = 0,373$) було встановлено, що найбільш важливим параметром для виникнення відчуття небезпеки є така незалежна змінна, як ситуативна тривожність, яка пояснила 34,2% дисперсії ($\beta = 0,519$, $p \leq 0,01$; β – стандартизований коефіцієнт регресії). Тривожність як індивідуально-типологічна властивість особистості (або особистісна тривожність) була другою змінною і пояснила додаткові 3,1% ($\beta = 0,188$, $p \leq 0,05$). Коефіцієнт кореляції між цими двома незалежними змінними становить $r = 0,486$.

Як бачимо, важливою психологічною передумовою, що зумовлює підвищення відчуття небезпеки у студентів після сприймання новин зі ЗМІ, є те, що студенти реагують на зміст нових повідомлень станом тривоги, який суб'єктивно переживається як напруженість, занепокоєність, нервозність. Цей стан є нетривалим за перебігом і через деякий час згасає. Він виникає через те, що студенти оцінюють нові повідомлення відповідно до змісту своєї потребово-мотиваційної сфери, внаслідок чого інтерпретують їх як загрозливі для задоволення своїх потреб або здійснення своєї життєдіяльності. Залежно від того, наскільки сильною є загроза в уявленні студентів, настільки й глибоким буде переживання тривоги.

Ще одна психологічна передумова виникнення у студентів відчуття небезпеки після сприймання новин – їхня схильність

реагувати станом тривоги на широке коло життєвих ситуацій, оцінювати їх як загрози. Навіть дрібні життєві проблеми сприймаються як такі, що потребують значних психічних зусиль для їх вирішення. Цей вид тривоги – це вже не мінливий психічний стан, який доволі швидко згасає. Це стійка властивість особистості, яка стабільно виявляється за різних обставин у різних сферах життєдіяльності і яка передбачає наявність відповідних характерологічних особливостей. Студентам з тривожністю як властивістю особистості притаманні боязливість, схильність до сумнівів, обережність в ухваленні рішень, відповідальність і обов'язковість щодо оточуючих, чуйність та емпатійність до їхніх переживань. На стрес такі студенти реагують блокуванням активності, втечею від небезпеки.

Виявлений кореляційний зв'язок між показниками ситуативної та особистісної тривожності вказує на те, що ті студенти, які схильні реагувати тривогою на будь-які суб'єктивно значущі ситуації, як правило, реагують станом тривоги і на повідомлення зі ЗМІ, якщо вони мають негативний зміст та несуть у собі навіть незначну загрозу їхньому звичному способу життя. У цьому разі стан тривоги буде сильнішим і тривалішим, оскільки така реакція на повідомлення зі ЗМІ підкріплюється специфічним складом особистості. Закономірно, що наслідком такого реагування на новини зі ЗМІ є відчуття небезпеки, адже студенти, схильні до хвилювань, з самого початку відзначаються високою чутливістю до різних загроз і ситуацій невизначеності.

Порівняння показників базисних переконань особистості та копінг-поведінки в стресових ситуаціях у студентів з низьким, середнім та високим рівнями відчуття небезпеки не дало змогу виявити статистично значущі відмінності за всіма цими показниками. Крім того, важко окреслити загальні тенденції щодо рівня вираженості цих показників у кожній групі студентів. Отримані результати можна пояснити як недосконалістю психодіагностичного інструментарію, так і складністю тих процесів, які відбуваються у внутрішньому світі людини після того, як вона дізналася про новини зі ЗМІ. Це вимагає більш глибокого розуміння того, як саме відбувається засвоєння повідомлень із мас-медіа, пошуку тих змінних, які опосередковують вплив базисних переконань особистості на інтерпретацію повідомлень та визначають вибір стратегій копінг-поведінки, для того щоб знизити емоційний стрес.

Висновки. Результати дослідження свідчать про те, що до підвищення відчуття небезпеки після сприймання новин зі ЗМІ

схильні передусім ті студенти, які активно використовують різні канали для отримання нових повідомлень, особливо ЗМІ. На наш погляд, це призводить до того, що вони переживають ту або іншу подію багатократно через те, що інформація про неї надходить із різних джерел, а потім ще й обговорюється в їхньому соціальному оточенні. Оскільки в обговоренні нового повідомлення беруть участь різні люди, особливо ті, які становлять близьке оточення людини, в учасників обговорення виникає емоційне зараження, формується спільна оцінка події, знижується критичність до нової інформації. Як наслідок, такі студенти стають більш сприйнятливими до того, що їм пропонують ЗМІ. Враховуючи те, що новини зі ЗМІ сприймаються студентами переважно як загрози за своїм змістом, закономірно, що їх осмислення супроводжується станом тривоги і підвищенням відчуття небезпеки. А якщо людина схильна реагувати тривогою на широке коло життєвих ситуацій, то тоді стан тривоги підсилюватиметься, а відчуття небезпеки підвищуватиметься. Враховуючи складність проблеми впливу ЗМІ на психологічну безпеку особистості, перспективою подальших досліджень може стати більш ґрунтовний пошук тих психологічних змінних, які опосередковують реагування людини на новини зі ЗМІ і які можуть позначатися на почутті захищеності особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баева И.А., Баев Н.Н. Психологические ресурсы защищенности студентов как показатель психологической безопасности личности. *Электронный журнал*

нал «Психологическая наука и образование». 2013. № 1. С. 1–9. URL: http://psyedu.ru/files/articles/psyedu_ru_2013_1_3231.pdf (дата звернення: 04.12.2018).

2. Бубнова О.В., Куликова О.В. Психологическая безопасность личности как условие социальной адаптации молодых специалистов. *Современные проблемы науки и образования*. 2015. № 1-1. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=17777> (дата звернення: 04.12.2018).

3. Вербина Г.Г. Психологическая безопасность личности. *Вестник Чувашского университета*. 2013. № 4. С. 196–202. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/psihologicheskaya-bezopasnost-lichnosti> (дата звернення: 04.12.2018).

4. Психология безопасности : учебное пособие для академического бакалавриата / А.И. Донцов, Ю.П. Зинченко, О.Ю. Зотова, Е.Б. Перельгина. Москва, 2015. 276 с. URL: <http://static.my-shop.ru/product/pdf/194/1934475.pdf> (дата звернення: 04.12.2018).

5. Зинченко Ю.П., Шайгерова Л.А., Шилко Р.С. Психологическая безопасность личности и общества в современном информационном пространстве. *Национальный психологический журнал*. 2011. № 2. С. 48–59. URL: http://www.npsyj.ru/pdf/npj_no06_2011/npj_no06_2011_48-59.pdf (дата звернення: 04.12.2018).

6. Зинченко Ю.П. Психология безопасности как социально-системное явление. *Вестник Московского университета. Серия 14 «Психология»*. 2011. № 4. С. 4–11.

7. Медіа-травма в умовах інформаційної війни: психологічний і педагогічний аспекти : матеріали I Всеукраїнської наукової конференції, м. Київ, 20–21 червня 2017 р. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/materialy-vseukrayinskoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi-mediatravma-v-umovah-informatsijnoyi-vijny-psyhologichnyj-ta-pedagogichnyj-aspekty/> (дата звернення: 04.12.2018).

8. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. Санкт-Петербург, 2002. 448 с.

УДК 159.9:316.6

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-1-42

ДИНАМІКА МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Ніколаєнко С.О., к. психол. н.,
доцент кафедри психології

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Василенко О.О., магістр з психології, капітан

*Служба психологічного забезпечення військової частини
Національної гвардії України*

У статті визначено сутність міжособистісних стосунків. Обґрунтовано значення проблеми динаміки міжособистісних стосунків у військових підрозділах у бойових умовах. За допомогою соціометричного опитування емпірично досліджено особливості динаміки міжособистісних стосунків у військових підрозділах під час виконання службово-бойових завдань у зоні проведення ООС (Операції Об'єднаних сил).

Ключові слова: міжособистісні стосунки, соціометричне опитування, динаміка міжособистісних стосунків військовослужбовців у бойових умовах.